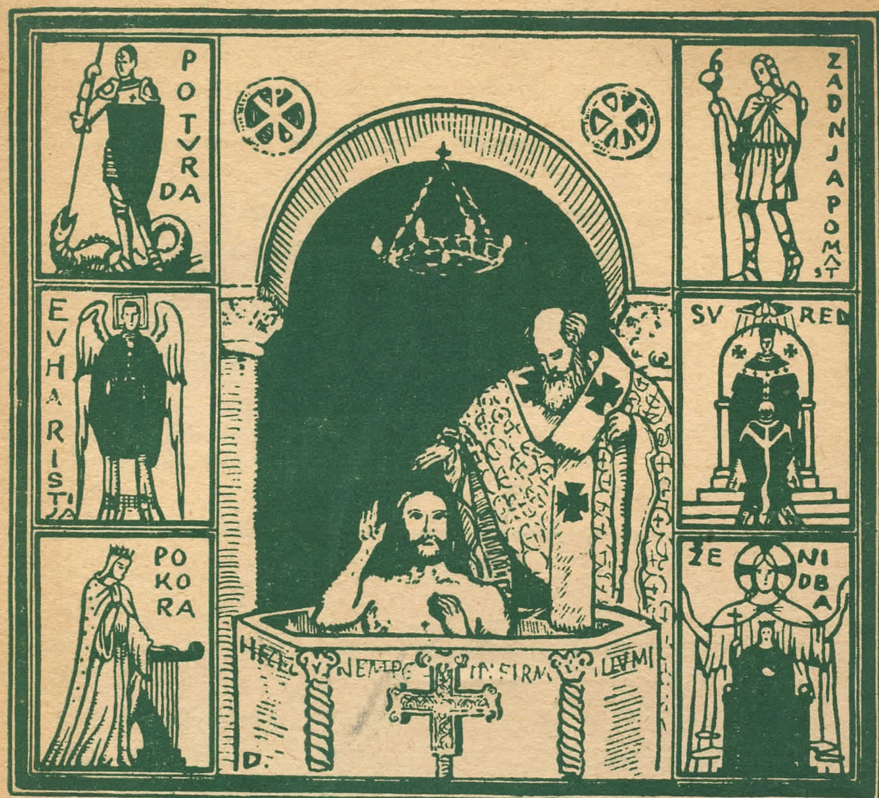
Poštarina plaćena u gotovu.

ŽIVOT S CRKVOM

LITURGIJSKI ČASOPIS

GOD. V. 1939. BR.: 8.

ŽIVOT S CRKVOM

Časopis za liturgijsku obnovu s prilogom »Sv. Misa za nedjelje i blagdane«.

Izlazi jedamput mjesečno prema crkvenoj godini. Dozvolom crkvene vlasti izdaje »Zvijezda mora« — Hvar, a uređuje: Su
več. Šime Kovačić, Hvar. Tisak Leonove tiskare - Split (zastupnik Josip Dadić).

Godišnja pretplata:

Časopis s prilogom 36.— Dinara
Sam časopis . . 24.— „
Sam prilog . . 12.— „

Pretplata se šalje: »Zvijezda mora« - Hvar (br. čeka 32.193).

Povjerenici koji raspavačaju barem 5 komada priloga, prodavaju 1 komad za 1 Dinar, a upravi plaćaju za svih 12 brojeva po 10 Dinara.

SADRŽAJ:

PORUKA UPRAVE. Skoro u svakom broju časopisa molimo i pozivamo pretplatnike neka nam podmire svoje dugovanje još iz ranijih godina, a povjerenike neka nam redovito, po mogućnosti svakog mjeseca, šalju obračun i doznače utržak. Uza sve naše molbe i preporuke velika većina ih se ogluši našem pozivu. Mi smo radi toga nekima obustavili daljnje šiljanje lista, a ovim najozbiljnije opominjemo **s v e** neka podmire svoj dug. Ne ćemo i ne smijemo dozvoliti, da zbog nemara nekojih budemo morali obustaviti daljnje izdavanje lista, koji je po mnijenju svih prijatelja liturgijske obnove neophodno potrebit. Od onih, koji se ne budu odazvali našim preporukama i molbama, bit ćemo prisiljeni drugim putem utjerati dug.

Molimo da se uvaži i izbjegne tolikim neugodnostima i suvišnim troškovima.

III. Hrvatski liturgijski kongres u Đakovu

Poslije vrlo uspjelih liturgijskih kongresa u Hvaru i u Splitu, treći kongres od 2—4 srpnja ove godine održat će se u Đakovu. Prijatelji i saradnici hrvatskog liturgijskog pokreta, smatrajući da je održavanje kongresa svake druge godine, kako je ranije bilo utanačeno, jedan dosta dugi rok za propagandu jednog takvog apostolata u vremenu kad brzina, dinamika i prava jurnjava sa svim mogućim modernim tehničkih sredstvima propagira materijalizam, odlučili su na sastanku liturgijskog odbora lanjske godine u Splitu, da se unaprijed svake godine održi kongres i u manjim dimenzijama bilo u kojem značajnijem gradu naše domovine, na kojem će raspravljati o raznim problemima liturgijskog pokreta i dati nove smjernice radu, propagandi i daljnjem apostolatu prama spasonosnim uputama Sv. Oca Pape i episkopata.

Bilo je određeno, da se za treći liturgijski kongres izabere za sjedište: *Đakovo*. Misao je bila veoma sretna. Pastir đakovačke crkve *Msgr. Antun Dr. Akšamović* sa svojim klerom veselo je pozdravio zaključak našeg liturgijskog odbora i potpuno prihvatio naš predlog. Preuzvišeni đakovački biskup shvatio je, da je liturgijski pokret jedan eminentno savremeni zadatak hierarhije, koja zapravo vodi liturgiju, pa se primio i visokog pokroviteljstva nad samim kongresom, gdje je biskup po svojoj službi i

liturgijskom dostojanstvu, od kojeg više nema, sam domaćin, vođa i glava.

A i izbor Đakova, tog slavnog biskupskog grada koji se bijeli u plodnim, žitorodnim ravnicama, u zelenim šumama Slavonije nije samo slučajan. Đakovo posjeduje divnu katedralu, sagrađenu od neumrlog Strossmayera, u kojoj se mogu dostojanstveno razvijati liturgijske funkcije kao neko predvorje Raja, gdje Liturgija slavi svoj konačni i vječni triumf bez kraja i konca, kako govori sveti pisac Apokalipse. Upravo u toj katedrali mogu se pjevati zanosne liturgijske pjesme o Posvećenju hrama Božjega među ljudima. *Katedrala je posvećena Sv. Petru*, prvaku apostolskome, kojemu je naš Spasitelj, prvi Liturgos, predao sve svoje oblasti i cijelu liturgijsku riznicu u pohranu, a svu liturgiju Petar je sam lično vidio na Veliki Četvrtak, one noći kad se On izdavao (in qua nocte tradebatur).

Đakovačka katedrala nije stara po svojoj gradnji, kao druge naše katedrale uz hrvatsko primorje, ali kad znademo, da je ona liturgijski i juridički nasljednica i baštinica slavnih crkava *kršćanskoga Srijema* (Sirmium, Cibalis, Bassiana, Mursa itd.) pred nama oživljuju tolike divne kršćanske uspomene kao kad govorimo o starom Solinu i njegovom baštiniku Splitu-gradu. Po srijemskim ravnicama dizale su se bazilike mučenika i krstionice neofita. Kršćanski život, liturgijski život bio je silno razvijen. Jedan od posljednih natpisa na solinskim ruševinama spominje: blaženu opaticu Ivanicu iz Srijema (g. 614). Koliko još krije u svojoj utrobi srijemska zemlja kršćanskih uspomena, koje još nisu stigle na svijetlo dana i znanosti? Ali su nam poznati neki historijski mučenici: Donat, Euzebije, Irenej, Polion, Romul, Silvan, Venusto i Četvorica Okrunjenih (Quattuor Coronati). A kojem kršćanskom srcu nije poznata popularna srijemska mučenica Sv. Anastazija (zaštitnica grada Zadra), koju svagdano po čitavom svijetu spominju svećenici u najliturgičnijoj molitvi Kanona Sv. Mise? Akvileja i Rim ponosili su se u starini moćima srijemskih mučenika, a i danas ih časte u svojoj liturgiji.

Svi ovi razlozi sugestije iz prošlosti pružaju nam dokaz, da je izbor Đakova podesan za liturgijski kongres, koji će razsvijetliti sakramenat sv. krštenja i sv. potvrde, te sakramente kršćanske inicijacije, obnove i društvenog preporoda. Između rijeke Save i Drave, uz one potoke i pritoke, gdje su se nekoć dizala svetišta boga Mitrasa, božice Cible i Cerere, sigurno su se u prvim vjekovima kršćanstva obnavljali prizori iz Djela Apostolskih o đakonu Filipu i etiopskom eunuhu, koji je doviknuo: »Evo vode, što mi priječi a da se ne krstim?« A Filip mu odgovori: »Ako vjeruješ od svega srca, možeš se krstiti«. A eunuh prihvati: »Vjerujem, da je Isus Krist sin Božji«. Srijemske rijeke postale su prve Krstionice, oko njih su se sakupljali prvi katehumeni, da prime krštenje, to jest svijetlost (illuminatio). Vjera i krštenje, dakle dobro djelo i sakramenat u božanskoj akciji, posmatranoj u sebi samoj, jesu dvije prikaze jedne iste stvarnosti. Po sv. krštenju postajemo članovi mističnog tijela Kristovog i dotle smo kršćani, dok se sječamo svega onoga, što smo Bogu obećali u sv. krštenju. Lijepo je to izrazio Tertulijan (II. v.) kad je kazao, da nećemo drukčije biti spašeni nego, ako ostanemo u vodi (to jest u milosti krštenja). Sječati se svog krštenja znači da se želimo spasiti, to je misao svih Svetih Otaca.

Đakovački liturgijski kongres održaje se upravo pred pripremama, u predvečerju *proslave 1300 godišnjice pokrštenja hrvatskog naroda*. Značajna proslava, ali i puna misli. Kao što svaki pojedinac, tako i svaki historijski narod mora ostati vjeran onim otajstvima, s kojima je bio preporođen i preko kojih je uskrsnuo na novi život, mora probuđivati u sebi često uspomenu na svoje krštenje, a to znači da ostane i dalje, premda je pokročio naprijed i uzrastao na poljima materijalne kulture i blagostanja, dijete Božje. »*Blažen narod kojemu je gospodarom Bog njegov*«.

S ovim mislima idemo u Đakovo. Optimisti smo, jer smo kršćani. Bog će blagosloviti naš liturgijski apostolat! Naši prijatelji i saradnici dobro došli! Upoznajmo božanskog Liturgosa, koji je rekao: »*Ego veni ut vitam habeant, et ut abundantius habeant*«.

L i t u r g i j s k i O d b o r.

Kršćanska nedjelja

(Nastavak)

6 Dok u prvim vjekovima kršćanstva nije Crkva zabranjivala pod grijeh ručni rad, ako on nije smetao duhovnom životu i pohađanju crkve, kasnije ga je zabranila, da time olakša kako će vjernici sav dan gospodnji posvetiti službi Bogu. Da kršćanska pamet i srce što većma od nedjelje budu zaneseni u Bogu i predani Njegovoj svetoj službi, crkveni sabor u Friuli, 797 g., traži da se od nedjelje brač-

ni drugovi, uz ostalo, uzdrže od ženidbenog sastajanja i veli: nedjeljom Boga častimo, kad, najprije, sačuvamo se od svakog grijeha i od tjelesnog čina, pače i od bračnoga, i od svakog drugog zemaljskog posla, i ne bavimo ničim drugim doli molitvom i pohađanjem crkve sa svom pobožnošću.

Kad je dnevni rad zabranjen radi nedjeljne službe, nije ta zabrana nimalo bila farizejska, nečovječna, nerazumna. Neće Bog da svojim zapovjedima i zabranama pometa čovječji život. *Zadovoljan čovjek rado Bogu služi.* Čovjeku je, usred zabrane ručnog poslovanja, slobodan onaj rad kojega traži ljudsko dnevno blagostanje i sloboda duha. Miran čovjek veselo se predaje svom Stvoritelju. Egoističan, dobitan rad zaokuplja pamet da se ne može posvetiti Bogu, zato je on i zabranjen, e da slobodnom pameti, od nedjelje, liturgijskim djelima častimo Oca nebeskoga i stičemo dobra djela duhovna koja nam vrijede za vječni život. Ako, naprotiv, bez kojih posala ne možemo biti mirni i zadovoljni, slobodno ih opremimo i nedjeljnog dana. U pitanju nedjeljnog posla vladalo je u kršćanskoj starini pravno načelo: *quod praetermissum noceret*, što znači: možeš i od nedjelje obaviti posao, ako bi ti bila škoda da ga propustiš.

Poslove dijelimo u ručne i one koje obavljamo s pameću. Oboji mogu biti teški i svrate na sebe svu ljudsku pažnju. Druge su radnje ljudi u gradu, a druge na selu. Također, obično ne bave se istim poslovima osobe školovane i one bez umne naobrazbe. Kako je svrha nedjeljnog, Gospodinovog dana da u njemu sav interes posvetimo Bogu, zato je naravno da, po duhu Božjem, od nedjelje ničim se onim ne zanimamo, što bi nas odvraćalo od službe Božje. Sav, dakle, tako zvani građanski život, javni i privatni, ima da je nedjeljom i blagdanom zaustavljen, i da ustupi mjesto vjerskom i duhovnom životu, i da se ovaj slobodno razvija. Nakana je Božjeg zakona da posvetimo dan svetačni, da radni život svedemo na najmanje i najnužnije, e da bar u onom što je najbitnije posvetimo se Bogu.

Iz najdavnije kršćanske prošlosti imamo svjedočanstva, kako su i državni zakoni zabranjivali poslove koji priječe nedjeljno posvećenje službi Božjoj. Povjesnik Sozomen svjedoči, da je car Konstantin zabranio sudačke poslove, da koliko suci toliko i građani od svetačnih dana mogu nesmetano posvetiti se Bogu. Jedino djela ljubavi

prema bližnjemu mogla su se i od nedjelje činiti. Tako su zakoni careva Honorija i Teodozija II naređivali državnim sucima, da od nedjelje prizovnu k sebi kažnjenike da ih propipataju da li s njima u zatvoru na čovječji postupa. No, ti zakoni bili su u sebi nadasve vjerski, jer ljubav prema bližnjemu odnosi se na ljubav napram samom Bogu. Krist svjedoči, da je Njemu namijenjeno sve ono dobra što ga iskažemo i najmanjem svom bratu iskrnjemu. Tako su i kažnjenici od nedjelje osjećali blagodat svetačnog dana. Također od nedjelje bili su zabranjeni svi građanski postupci, sudačke rasprave, trgovine, pozorišta i igre. Zašto? Jer su to sve duševne smetnje koje silno priječe da se pobožno i srcem predamo službi Božjoj. Lijepo to izražava zakon cara Teodozija II, koji izričito kaže, da sva pamet vjernika u Gospodnjim danima ima se zanimati službom Božjom *(totae christianorum ac fidelium mentes Dei cultibus occupentur)*. Pravi zakoni prijete kaznama onima koji neće da ih vrše. Tako zvani alamanski zakon (»lex alamannorum«) kaže, da treba vezati sve one koji se blagdanom bave zabranjenim poslovima, i ko neće da služi Bogu, neka navijek robuje zakonu *(in servitio tradatur, et ,qui noluit Deo vacare, in sempiternum servus permaneat)*.

7 Sav duh Crkve, njezinih i državnih zakona, koji zabranjuju nedjeljom i blagdanom dnevna poslovanja, idu za tim da nas spreme i potaknu da posebno tih dana u crkvama služimo Bogu, a kad ne možemo u crkvama, da djela kršćanske pobožnosti obavimo u svojim kućama. Napuštanjem svakidanjih poslova i čuvanjem od grijeha sebe spremimo da dostojno i kreposno provedemo dan Gospodnji. No, i preko sedmice, prema Kristovoj opomeni, ne smijemo biti nerazborito i puno zabrinuti što ćemo jesti i u što ćemo se obući (Mat. 6,31), jer nam to suši kršćansko srce i pogani dušu otkupljenu dragocjenom krvi Isusovom, te ćemo slabo i nikako posvetiti dan svetačni. Naročito preko sedmice moramo se čuvati grešnog življenja i vježbati se u svetim krepostima, inače otvrdnuti će nam srce i neće gladovati za danom Božjim. Nedjeljom imamo zajedno s ostalom braćom u Kristu ići u crkvu Božju na zajedničke liturgijske molitve i Kristovoj žrtvi svete Mise.

Lijepo ovdje opažaju *Didaskalija* (Knjiga nabožnih dokumenata): »Na zajedničkom svetom odmoru u crkvi, od nedjelje, oni i one koji su jezičavi, besramni, proklinjaoci, kad dođu u crkvu, nepomjivi su, drijemaju, ili se razgovaraju o koječemu, ulaze u crkvu duhom prazni, a iz nje

izlaze još prazniji, jer neće da čuju što im se kaže ili im se čita«.

Evo zašto su kršćani dužni da od nedjelje i blagdana idu u crkvu:

Krist, Bog-Čovjek, u svojoj neizmjernoj Ljubavi prema čovjeku ostao je u više otajstvenih načina na svijetu s braćom svojom kršćanima. Najprije, On je stvarno i živ u Presvetoj Euharistiji. On je isti u Otajstvu svete Crkve. On je tijelo i duša svete Crkve, mi smo pojedini kršćani udovi Kristovog, Crkvenog tijela. On nam je Glava, a sveta Crkva naša je Majka. Usto, po Kristovoj posvetnoj milosti mi smo kršćani nadnaravno preobraženi Kristovim životom, i tako smo hram Svetoga Duha Kristova. Kako su crkve sveti stan euharistijskog Isusa, mi smo pojedinci udovi Kristova Tijela, kao članovi kršćanske zajednice sa ostalom braćom kršćanima prestavljamo čitavog Krista, onda što naravnijega nego da bar u dane Kristova uskrsnuća i dolaska Njegova Duha Svetoga sastajemo se zajedno i s Glavom-Kristom javno i skupno častimo Boga na način kojega nam Krist očitovao? Kad Krist Božjom providnošću nije dopustio da se raskida i razbaci Njegova tjelesna odjeća, kad su za nju poganski vojnici stavili kocku čija da bude, zar nije Kristova volja da se dajbudi jednom sedmično njegovi udovi nađu na svetom okupu i zajedno oni s Kristom, a Krist s njima klanjaju se zajedničkom Bogu Ocu, uzdavaju Mu hvalu, traže oproštenje grijeha i mole za duševne i vremenske potrebe? Ako su Židovi jednog istog dana sedam puta uzdavali hvalu Bogu; ako su isti pogani svagdano jutrom prinosili ništetne žrtve svojim lažnim bogovima, dali kršćani bar prvog sedmičnog dana, u nedjelju, ne imaju se sastati u svojim bogodanim svetištima i liturgijsku hvalu, žrtvu Novog Zakona i Kristovu božansku molitvu slati pred prijesto svog trojedinog i istinitog Boga?

Gdje je Glava, tu treba da su i udovi na okupu. Euharistijski Krist, Glava, nahodi se na crkvenim žrtvenicima, u svetohraništu Ljubavi. Orlovi traže strvinu. Kršćani moraju se okupljati oko euharistijskog, žrtvovanog Krista. Kršćanin mora osjećati, tražiti Krista. To mu je savjesna dužnost bar od nedjelje. U tom je posvećenje nedjelje. Što su građene crkve nego simbol otajstvenog Krista koji je u njima na euharistijsku nazočan? što su doli simbolična predožba skupa vjernika? Nedjeljnim

pohađanjem crkve Božje idemo Kristu, da u Njemu ostvarimo kršćansku zajednicu. Ići na svetu Misu isto je što pohoditi Krista, isto je što i u sebi oživjeti jedinstvo kršćanske zajednice. Iz crkvenih Tabernakula i žrtvenika neprestano Krist poziva svoje stado da bude s Njime zajedno na okupu, u jednom, crkvenom toru. Kristove ovce čuju Pastirov glas, lete k Njemu. Određeni su neki dani, piše sv. Jeronim, da se, mi kršćani u njima nađemo zajedno. Tada mi ne slavimo prijesnu Židovsku Pashu, nego Kristovo uskrsnuće i žrtvovanje i dolazak Duha Svetoga. Niti je Krist samo na Veliki Petak razapet i u nedjelju uskrsnuo, nego je na svetoj Misi uvijek sveti dan uskrsnuća, uvijek Tijelo Gospodinovo možemo blagovati. Tako od nedjeljâ, piše drugi crkveni Otac, dužni smo biti kod božanske Službe i obilaziti kapele mučenikâ. Nedjelje imamo proboraviti u svetom strahu Božjem, nastavlja isti Otac, poći u crkvu da u njoj molimo Gospodina i da blagujemo Njegovo Tijelo i Krv. Gospodnji dan imamo da molimo, da se čistimo od grijeha, da činimo pokoru i radimo oko svog spasenja.

8. Nedjelja je dan crkvenog štovanja Boga. To su i pogani zapazili. Plinij Mlađi piše 112 godine poslije Krista caru Trajanu, da se kršćani *jednog dana* sastaju (*stato die*) da na svoj način klanjaju se Bogu. Sveti Justin ovako opisuje to sastajanje: Toga dana svi kršćani po gradovima i selima sastaju se na određenom mjestu, čitaju, koliko vrijeme dopušta, apostolska zapamćenja i pisma proroka. Kad čitaoc završi to čitanje, onaj koji je na čelu kršćana drži govor da opomene i potakne prisutne kako će nasljedovati te lijepe nauke. Zatim svi ustanemo i molimo na glas. Kad je molitva svršila, donesu kruha, vina i vode. Onaj koji je na čelu, diže molitve k nebu, i euharistijsku hvalu koliko može, a sav kršćanski puk zajednički na glas odgovara: Amen. Zatim se dijele posvećene stvari i od njih đakoni raznose onima koji nijesu mogli prisustvovati.

Pisac knjige *Didaskalija* ovim riječima u trećem stoljeću kršćanstva potiče kršćane da svetkuju nedjelju: Krist je vaša glava. On vam je obećao da će uvijek biti s vama i da će vam se dati. Ne prezirite samih sebe, ne rastavljajte Krista od svojih udova, ne kidajte i ne razbacujte Njegove udove, ne pretpostavljajte potrebe vašeg svagdanjeg života prije Riječi Božje, nego u dan Gospodinov sve drugo stavite na stranu i skupite se u crkvu,

jer kako će se pred Bogom opravdati onaj koji od nedjelje ne dođe u crkvu da čuje riječ spasenja i da blaguje božansku Hranu koja ostaje za vječnost?

Po ovom od najstarije davnine uz molitvu dan se je Božji poštovao slušanjem riječi Božje, prisutvovanjem k svetoj misi i pričesnim blagovanjem Tijela Kristova.

Još životopisac cara Konstantina, Euzebij († oko 340), opazio je da taj prvi kršćanski vladar zakonom naredio svetkovanje nedjelje zato, da »taj dan bude smatran kao posebno određen za molitvu.« Zatim svjedoči taj crkveni povjesnik, da je Konstantin u pobožnosti postao učiteljem svoje tjelesne straže koja je od nedjelje s carem molila molitve koje su caru bile drage. Sv. Cezarij drži, da teško griješi onaj koji od nedjelje ne će da moli. Sabor orleanski 538 g. zabranjiva poljski rad radi toga, da kršćani lakše mogu poći u crkvu i posvetiti se molitvi. Sabor makonski 585 g. ovako naređuje da se svetkuje nedjelja: Svi da ste od nedjelje budni duhom i tijelom u pobožnim pjesmama i Božjim hvalama. Je li komu blizu crkva, neka pođe tamo od nedjelje i preda se molitvama i suzama. Neka su nedjeljnog dana vazdan vaše oči i ruke uprte k Bogu.

U naredbama Teodulfa Orleanskoga († 821), u poglavlju o svetkovanju nedjelje kaže se, da u dan Gospodnji smijemo se baviti samo molitvom, misom i da što založimo hrane — drugo ništa! (*nihil aliud fiat*). Neka se dozvoli, ako je potreba, kamo se prevesti ili otići, no ipak radi toga da se ne izostave misa i molitva. I sabor Triburski u godini 895 kaže: U dane nedjeljne i blagdane svetaca valja se posvetiti bdenjima i molitvama, i svaki je kršćanin dužan da ide na misu i tih dana da služi samom Bogu.

9. Nedjelja je dan štovanja Boga, koje štovanje najizrazitije je u svetoj misi. Misa je novozavjetna Isusova žrtva prikazana Ocu nebeskom za spasenje svijeta. Njome kršćani od nedjelje časte, hvale i mole Boga. Nedjeljna je prva dužnost slušati svetu misu. Najstarija kršćanska svjedočanstva kažu, da su se nedjeljom morale govoriti mise, da se je subotom i nedjeljom prinosila misna žrtva Bogu. Tako zvana »Didaskalije dvanaestorice apostola« kažu, da su Apostoli odredili da se od nedjelje drže oficij, čitanje svetih Knjiga, euharistija i prijenos, jer je u nedjelju Krist uskrsnuo od mrtvih. U reguli svetog Pahomija kaže se, da od nedjelje ima se služiti misa. U knjigama grčkih Otaca čita se, da je jednog redovnika, nedužna osuđenoga, od nedjelje anđeo iz tamnice izveo da reče svetu misu. Sveti Sanson, pustinjak, svojevoljno se zatvorio u pokornička kućicu za sav svoj život, ali od nedjelje bi izlazio da čita misu.

Kršćanska je dužnost da od nedjelje svak sluša misu. Elvirski sabor kazni privremenim izopćenjem iz Crkve Božje onoga koji je u mjestu, a za tri nedjelje ne će da ide u crkvu. Sabor makonski (585) traži, da svaki vjernik, muško i žensko, ide na nedjeljnu misu. Sabor u Raveni 877 g. određuje: neka se niko preko tri nedjelje ne izmakne sastanku svoje župe. Tu je govor o misi, i da se sluša u župskoj crkvi.

Samo je od sebe slijedilo, da su prvi kršćani redovito na nedjeljnoj misi primali svetu pričest. Starinske isprave govore o nedjeljnoj pričesti da pokažu, kako su kršćani od nedjelje pristupali k svetoj trpezi ili potiču vjernike da bar od nedjelje blaguju Kruh Gospodinov, kad ne mogu ostalih dana. Navedena »Didaskalija« pitaju: Kako će se opravdati pred Gospodinom oni koji od nedjelje ne će da se nahrane božanskom hranom koja ostaje za život vječni? Iste »Apostolske Ustanove« govore o gozbi nebeskoj kojoj idu kršćani u nedjeljne dane. Kad bi monasi svetog Pahomija od nedjelje i subote išli da se pričeste, prije bi odložili pojase, svukli bi kostrijeti i ostali bi samo u mantiji. U to doba živjelo je mnogo pustinjaka koji ne bijahu svećenici, i stanovali su u zabitnim predjelima. Ipak rijetko čitamo, da bi ko od njih zanemario svetu pričest, nego od nedjelja išli bi u obližnje crkve da se nahrane živoga Kruha. Sirski pustinjak Zenon iz 5 vijeka dolazio bi od nedjelje s ostalim vjernicima da sluša misu i da se pričesti. Do pet milja bila je udaljena crkva od kolibice pustinjaka sv. Pafnucija, ali je on u poodmakloj starosti od nedjelje išao na misu i pričest. U životu pustinjaka Onufrija čitamo, da bi njega od subote i nedjelje anđeo pričešćivao. Još čudnijega čitamo u »Monaškoj povijesti«, da je za tri godine pustinjaka Ivana od nedjelje pohađao neki svećenik da mu govori misu i da ga pričesti. Zato pravo je napisano u jednom veoma starom crkvenom govoru, da od nedjelje svaki kršćanin mora slušati misu i pričestiti se.

10. Nedjelja je i zato da slušamo svetu riječ Božju. Naš je Gospodin propovijedanjem objavio kršćansku vjeru,

zato je mogao kazati: Blaženi su oni koji slušaju riječ Božju i drže je! (Luk. 11, 28). Propovijedanje riječi Božje uvijek je ulazilo u dio nedjeljne liturgije. Crkveni pisac Euzebij drži, da je i Židovima Bog zapovjedio da svetkuju svoju Subotu poglavito time da razmatraju riječ Božju i da pjevaju hvale Bogu. Isus je naglašivao, da čovjek ne živi o samom kruhu nego o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih. Zaista, riječ Božja i njezino propovijedanje jest potrebna hrana kršćanske duše. Za shvaćanje kršćanske starine o židovskoj mani veli Origen: U naše nedjelje uvijek Gospodin s neba sipije svoju manu, a ta mana jesu nebeske riječi koje su nam pročitane, i od Boga nam silaze riječi koje su nam pročitane, pa smo sretni mi koji tu manu primamo. Didaskalija opet nas pitaju iz najprvih vremena kršćanstva: »Čime će se opravdati pred Bogom oni koji u dan Gospodinov ne sabiraju se u crkvu da slušaju riječ Božju?«

Čitanje riječi Božje i njezino propovijedanje u crkvama u nedjeljni dan bijaše sastavni dio nedjeljnog svetkovanja dana Gospodinova. Čitali su se ulomci Starog i Novog Zavjeta, đakoni i svećenici bi propovijedali u homilijama. Dionizij Korintski piše papi Soteru: »Danas smo svetkovali sveti dan nedjeljni i čitali smo vaše pismo.« »Crkveno-apostolska Konstitucija« iz 3 vijeka preporuča lektorima, da prvi budu u crkvi da mogu vjernicima čitati sveta pisma. Sv. Justin u svojoj prvoj obrani kršćanske vjere spominje: U dan koji nazivamo danom sunca (to je jedan od naziva kršćanske nedjelje), svi koji su stanovali u selu ili u gradu skupljali su se na određeno mjesto. Tu bi se, koliko je bilo vremena, čitali Spomeni apostolski ili knjige proroka. Zatim bi se čitalac ustanovio i počeo bi govoriti onaj koji predsjeda sabranim kršćanima te bi poticao i pozivao da slijede dobre primjere koje su čuli. Nato bi svi ustali i molili.

* * *

Nedjelja je, dakle, u pravom smislu dan koji je kršćaninu posvećen za službu Božju. Ona je čisto liturgijski dan. Dan u koji se vjernici sastaju na zajedničku službu Božju.

Posvetimo nedjelju.

O. Leonard Bajić, franjevac.

Sakramenat Pokore

(Nastavak)

DUH POKORE

Duh pokore treba da neprestano bude u nama kao trajna mržnja i odvratnost prema grijehu. Krepošću pokore treba da se naša volja, koja se je po grijehu otklonila od Boga, sve više ujedinjuje s njime, tako da se uzmogne sa lakoćom oduprijeti kad dođe nova napast.

Duh pokore potreban je svima koji su jednom izgubili krsnu nevinost. Budući da naše srce nije ostalo uvijek nevino, treba da ostane *skrušeno i sniženo.*[1]) Tako moli i Crkva na svetkovinu sv. Alojzija, da Bog, *koji je u anđeoskom mladiću Alojziju združio čudnovatu nevinost života sa jednakom pokorom učini po njegovim zaslugama i molitvama, te nasljedujemo njega pokornika, mi koji ga nijesmo slijedili nevinoga.* Prema ovome su se vladali svi sveci, pa su toliko bili ponizni i puni kajanja, da mi to ne možemo ni shvatiti gledajući njihov inače sveti život.

U onima koji posjeduju ovaj pokornički duh treba da je s jedne strane velika i ponizna zahvalnost Bogu koji im se po svome prevelikom milosrđu smilovao, a s druge strane onaj pravi strah Božji koji je *početak mudrosti,*[2]) koji će ih čuvati od lakoumnosti i preuzetnosti u kojoj bi opet mogli izgubiti život milosti. Zato treba da se vladaju prema onome što kaže Apostol: »*Ovo blago imamo u zemljanim posudama, da izvanredno mnoštvo sile bude od Boga, a ne od nas. U svemu trpimo nevolje, ali se ne prepadamo, zbunjeni smo, ali ne gubimo nade. Progone nas, ali nijesmo ostavljeni, obaraju nas, ali ne propadamo. Uvijek nosimo amo i tamo smrt Isusovu u svome tijelu, da se i život Isusov na našem tijelu očituje. Jer se mi koji smo živi uvijek predajemo na smrt poradi Isusa, da se i život Isusov očituje u smrtnome tijelu našemu.*«[3])

»Kršćanstvo je, kako kaže D. C. Marmion, tajna smrti i života, ali smrt je samo zato tu, da u nama probudi božanski život. *Bog nije Bog mrtvih, nego živih;*[4]) Krist je

---

1) Ps. 50, 19.
2) Ps. 110, 10.
3) II. Cor. IV, 7—11.
4) Math. XXII, 32.

umirući uništio smrt i uskrsnuvši vratio nas je životu: *On je našu smrt uništio svojom smrću i život je naš obnovio svojim uskrsnućem.*[5]) Bitno djelo kršćanstva, kao konačna svrha kojoj po naravi teži, jest djelo života. Kršćanstvo je reprodukcija Kristova života u dušama. A Krista možemo obuhvatiti sa ova dva stanovišta: predao se smrti radi naših grijeha, opet je uskrsnuo da mi uzmognemo imati život milosti. *Predan je radi grijeha naših i uskrsnuo je radi opravdanja našega.*[6]) Kršćanin umire svemu što je grijeh, ali samo zato da tim više može živjeti životom Božjim. Pokora dakle prvotno ne služi drugoj svrsi, osim kao sredstvo da dođemo do ovog životnog cilja. To je dobro naglasio sv. Pavao: »Uvijek nosimo amo i tamo smrt Isusovu u svome tijelu, da se i život Isusov na našem tijelu očituje.« Treba da se razvije u nama život Kristov koji imade svoj početak u milosti, a svoje savršenstvo u ljubavi; to je svrha, druge nema. Da dođemo do tog cilja, mrtvenje je nužno. Zato sv. Pavao kaže: »*Oni koji su Kristovi*« — a mi smo Kristovi po svom krštenju — »*razapeše tijelo svoje sa strastima i požudama.*«[7]) Na drugom mjestu još jasnije veli: »*Ako živite po tijelu, umrijet ćete. Ako li duhom djela tjelesna morite, živjet ćete.*«[8])

ČESTA ISPOVIJED

Rimski Katekizam kaže: »Ni jedna stvar ne treba da je vjernicima toliko na brizi kao to da nastoje čestim ispovjedanjem grijeha čistiti dušu. Kad nekoga tišti smrtonosna opačina, ništa mu ne može biti spasonosnije, zbog mnogih životnih opasnosti koje mu prijete, kao to da odmah ispovijedi svoje grijehe. Jer kad bi i mogao netko sam sebi obećati dug život, zaista je ružno, dok smo tako marljivi u čišćenju nečistoće svoga tijela i odijela, da barem tolikim marom ne nastojimo, te ne potamni sjaj duše od odurnih mrlja grijeha.«[9])

Jasno je da onaj koji je u teškom grijehu, ne smije odgađati ispovijed, jer nikada ne zna kada i gdje može završiti život. Za one koji svoju ispovijed uvijek odgađaju za sutra, pa i do konca života, dobro kaže sv. Augustin:

———

5) Uskrsna Prefacija.

6) Rom. IV, 25.

7) Gal. V, 24.

8) Rom. VIII, 13.

9) Catech. Rom. p. II, c. V, q. 46.

»Ako netko u smrtnoj opasnosti radi bolesti hoće da primi pokoru, i primi je te odmah bude odriješen i pođe s ovog svijeta, kažem vam: ne uskraćujemo mu što traži, ali ne tvrdimo da je dobro odavle otišao. Ne znamo da li je odavle otišao siguran: pokoru možemo dati, ali sigurnost ne. Doduše ne kažem: bit će osuđen, ali ne kažem ni: bit će oslobođen. Hoćeš li dakle da se riješiš dvojbe? Drži se onog što je stalno, a pusti nestalno. Čini pokoru dok si zdrav; ako tako radiš, kažem ti da si siguran, jer si činio pokoru u vrijeme kad si mogao griješiti. Ako hoćeš da činiš pokoru kad više ne možeš griješiti, onda su tebe grijesi ostavili, a ne ti njih.«[10]) A i sam spasitelj nam na više mjesta preporuča da budemo spremni na put u vječnost u svako doba: *Neka budu vaši bokovi opasani i svjetiljke zapaljene u vašim rukama, i vi kao ljudi koji čekaju gospodara svoga, kad će se vratiti sa svadbe, da mu odmah otvore kad dođe i pokuca... I vi budite spremni, jer u koji čas ne mislite, doći će Sin čovječji.*[11])

Nego ovdje je govor o onima koji se često ispovijedaju pa i onda kad nemaju pravoga grijeha na duši. Kod njih se opet lako dogodi da im ispovijed postane običnim poslom što ga vrše više od navike nego pravom ozbiljnošću.

Vidje li smo da se u prvim vjekovima Crkve obavljala redovito samo jednom javna pokora, a i tajna je bila ograničena na mali broj. Kad je Crkva prema prilikama u tome bivala blaža, sami su se vjernici bojali da će tako propasti cijena Pokore, i da je prema tome grešnici ne će pravom voljom primati, znajući da lako mogu dobiti oproštenje.

Crkva je vođena Duhom Svetim, uza sve to nastojala da dušama otvori vrata milosti kadgod im ustreba. Ali time sakramenat Pokore ne smije da izgubi išta od svoje važnosti i veličine u očima vjernika. Treba da imademo na pameti činjenicu, da se Kristova Krv prikazuje Bogu Ocu za nas svaki put kad dostojno pristupamo ovom sakramentu, pa bilo to neznam kako često. Osim toga, kao što je u pokori javnih pokornika sudjelovala čitava Crkva, tako ona sudjeluje i u svakoj našoj ispovijedi. I ta misao treba da nas sjeća važnosti čina što ga obavljamo.

O. Pavao Badurina.

———

10) Aug. serm. 36.

11) Luc. XII, 35—40.

Propeće kroz stoljeća

Kršćani prvih vjekova nisu prikazivali Isusa na križu, da ih pogani ne bi još više prezirali. Pogani su smatrali smrt na križu najprostijom i najsramotnijom. Možda su i sami kršćani imali bojazan, da svoga Spasitelja predočuju u strašnim mukama. Ali aluzije na Propetoga nalaze se češće u katakombama. Tako Danijel među lavovima stoji raširenih ruku. To je oblik križa i Christus orans (Krist moli).

U II. vijeku kršćani prikazuju Propetoga simbolom sidra ili trozuba s ribom, obično delfinom. Ujedno je sidro simbol spasenja, a delfin »prijatelj čovjeka«, Isusa.

Prvo se propeće našlo u Konstanci (Rumunjska), koje je valjda iz II. vijeka. Isus je na križu, a oko njega dvanaest apostola, sve na malom dragulju. U katakombama Pretekstata (Via Appia) u Rimu postoji jedinstvena slika Isusa s trnovom krunom, valjda iz II. vijeka. U Palatinskoj palači iz dobe cara Septimija Severa (god. 193—211) nalazi se »križ za porugu«, na kojem se vidi suppedaneum t. j. mali naslon pod nogama raspetog na križu, koji se je rabio dugo vremena u kršćanskoj umjetnosti.

Na jednom prstenu iz III. vijeka (sada u Kircherianskom muzeju u Rimu) prikazuje se, prvi put, mjesto Krista janje na križu. Premda to ima lijepo simbolično značenje žrtve, ipak je trulanski sabor god. 692 zabranio to, zahtjevajući, da mjesto janjeta bude na križu prilika Spasitelja. U novije doba opet se postavlja na slikama ili likovima janje, ali je to za privatnu pobožnost.

U IV. i V. vijeku viđamo Raspelo na kršćanskim sarkofazima. Tek u V. stoljeću prikazuje se općenito Raspeti. Ali se Spasitelj ne predstavlja u bolima i smrtnoj muci ili kao mrtav, nego živ, vedar i miran, otvorenih očiju, bez trnove krune, u znak da je gospodar nad smrću, jer je umro za to, što je sam htio. Kao takav prikazan je Krist na reljefu drvenih vrata crkve sv. Sabine u Rimu. Nema čavala na nogama. Na drugom propeću od slonove kosti iz V. vijeka u British Muzeumu u Londonu, čavli su na rukama i nogama, a na glavi je mjesto trnove krune vijenac slave.

U Evanđelistaru od god. 586 (vrlo važnom za ikonografiju), kojega je ilustrovao redovnik iz Rabula u Siriji, a danas se nalazi u Firenzi, prikazan je Propeti s vijencem mjesto s trnovom krunom, a obučen je u dugoj haljini bez rukava, koja se zove colobium. Ovako odjeven Isus na križu prešao je iz sirske umjetnosti na Zapad, a to je trajalo do 12. vijeka, premda tamo amo od 8. vij. vida se prilika Krista opasana oduljim rubcem oko bokova. Colobium n. pr. vidimo na afresku sv. Marije Starinske u Rimu iz 7. vijeka.

U romanskoj umjetnosti Isus propeti je otvorenih očiju, kao Bog koji sve vidi i ne umire, nego triumfuje i kraljuje. Nekad mu je na glavi blistala kruna, prema riječima psalma: Regnavit a ligno Deus (zavlada Bog sa drveta). Osobito kod germanskih naroda u 11. vij. Propeti je s carskom krunom, što iščezava u 12. vijeku.

Bizantinska umjetnost ne prikazuje mladenačkog Krista, po aleksandrijskoj tradiciji, nego kao odraslog čovjeka s bradom i velikog isposnika. Krist je bolan patnik s vrlo izobličenom anatomijom.

Od 8. vijeka pojavljuje se uz Razapetoga Sunce i Mjesec, kao plačna lica. Oni su ujedno simbol Starog i Novog Zavjeta, Sinagoge i Crkve Kristove, čovječanske i božanske naravi Krista. Od karolinskog doba nalazimo još i kalež, u koji teče dragocjena Krv Spasitelja.

Sve do 9. vij. bila su Propeća slikana, a od pape Leona III. pa dalje prikazuju se u niskom reljefu. U istočnoj crkvi postoje i danas niski reljefi.

U ranogotskoj umjetnosti ističe se Isus na križu kao žrtva za čovječanstvo. Od boli iscrpljen, sav u krvi i ranama izdiše.

Od 11. vij. pojavljuje se križ kao zeleno stablo, »stablo križ«, a na njemu Raspeti. Grane stabla su razvijene, nose lišće, cvijeće i plodove. Na granama su mudre rečenice, slike proroka i okrugli plodovi s imenima raznih kreposti, negdje u obliku hostije, grožđa ili drugog voća. Nekad su i ptice na stablu (simbol duše). Takvo je stablo uspomena na »stablo života« u raju zemaljskom, o kojem govori Mojsije (1. Mojs. 2. 9), a u protivnosti je »stablo smrti«, čiji je plod donio istočni grijeh i smrt ljudima. Stablo života je i aluzija na mistično stablo Apokalipse (2—7 i 22. 2) u vezi s onim što govori prorok Ezekijel (47, 12). Zapravo je oblik križa Isusova bio kao slovo T, a ne kao stablo.

Od konca 12. vij. u gotskoj umjetnosti ističe se Razapeti kao potresno žrtvovanje Sina Božjega iz ljubavi za

spas ljudi. Anatomija je umjetniku sporedna stvar. Tijelo Kristovo je patničko i izmrcvareno. Vide se sva rebra i žile nabujale, rane su velike i gnojne, krv potječe na sve strane, trbuh je plosnast, suh i pun modrica. Glava je do užasa bolna ali i mila, a trnova kruna od jakih bodljika prouzrokuje duge kaplje krvi. Oči su otvorene i spokojne ili su ugasle. Takova tradicija propeća uzdrži se sve do renesanse. Ima ih u Dalmaciji divnih iz te dobe.

Od 7. do 12. vij. Isus na križu ima 4 čavla, što je povjesno i najvjerojatnije, prema staroj tradiciji s Istoka. Ali u gotskoj umjetnotsi samo su 3 čavla. Time se htjelo istaknuti veća muka i simbolično značenje, koje je u ono doba bilo u cvatu. Tri čavla znače trostruke boli: srca, tijela i duše a sjećaju i na presv. Trojstvo.

U bizantinskoj umjetnosti Razapeti je proboden u desni bok, a također na Zapadu od 10. do 17. v. Kasnije na Zapadu vidi se proboden lijevi bok, radi simboličnog značenja rane na Srcu. Isus kada se je prikazao sv. Margareti Alacoque imao je ranjeno Srce. Vjerojatno je, da je Longin probio Isusova prsa na lijevoj strani za veću potvrdu smrti. Ništa za to, što je (kako kaže sv. Bonaventura) sv. Franjo Asiški dobio Isusovu ranu na sebi na desnoj strani.

Od 12. vij. nailazimo uz Propetoga prikazane: Gospu, anđele i druge osobe ili pak 4 evanđeliste. Slavni Cimabue u 13. vij. je prvi koji slika sve osobe na Kalvariji, koje spominju evanđelja. Taj je način u 14. vij. općenito prihvaćen. U istom vijeku oko Raspetoga prikazane su alegorične osobe kao proroci (n. pr. Manteque u bazilici sv. Ante u Padovi), kreposti i ljudski grijesi. Pod križem je lubanja Adamova, koji je na Kalvariji bio pokopan po staroj lijepoj i simboličnoj legendi o Drvetu križa. Također desna strana križa znači Život, a lijeva strana Smrt, prema liturgičnoj pjesmi: »Mors et vita duello conflixere mirando« — »Smrt i život u dvoboj čudni pođoše tada« (iz posljednice iza poslanice na Uskrs) i prema riječima misne prefacije »Mortem nostram moriendo destruxit et vitam resurgendo reparavit« — »On je našu smrt uništio svojom smrću i život je naš obnovio svojim uskrsnućem«.

U doba renesanse iščezava čisto religijozni lik Propetoga. Veliki majstori likuju tijelo Propetoga s besprijekornom anatomijom i proporcijom, ali više daju važnosti tjelesnoj ljepoti nego značenju velike žrtve. Takva propeća ne djeluju na vjernike dubokim pobožnim čuvstvom kao ona iz gotske umjetnosti.

U 15. i 16. vij. nastaju t. zv. »živi križi«, propela s anđelima koji sabiru Krv Raspetoga.

Barokna su propeća previše mesnata i u traženim pozicijama. Krist ima jake mišice i trga se svojom tjelesnom jakošću u borbi sa smrću.

U novom vijeku ima svakojakih propeća, rijetko dobrih i pobožnih. Tako Zinger prikazuje ne samo dva razbojnika na križu gola nego i Krista. W. Trübneru su glavno konji na Kalvariji, a Krist na križu daleko je u pozadini. V. Beederoth prikazuje pet golih vojnika a jedan navlači rukavice. Drugi prikazuju kako se čovjek grči na križu i nema u sebi ni traga svetosti i božanstva.

Dozvoljeno je učiniti slike (likove) »za pobožnost«, ali u duhu crkvenih propisa i tradicije. Umjetnik treba da u Propetomu dade izražaj ozbiljnosti i milote Spasitelja, njegovu moć, dobrotu, ljubav, žrtvu i bol. Takva prilika potiče vjernike na sućut, bol, pokajanje i ljubav prema Isusu Kristu. Katolici moraju paziti, da propela budu katolička. Naša umjetnost prikazuje Isusa na križu s raširenim rukama skoro vodoravno, a u gotsko doba s nešto uzdignutim, radi jačeg izražaja boli. Raširene ruke znače, da Spasitelj želi spas svih ljudi. Naprotiv krivovjerci jansenisite i protestanti prikazuju ga s vrlo uzdignutim rukama, kao da je On umro samo za mali broj ljudi, samo za preodređene, a to se ne slaže s naukom o prevelikom Božjem milosrđu.

Navodim nekoliko dozvoljenih slika »za pobožnost«. Bruno Piglheim prikazuje »anđela smrti«, koji s neba leti i ljubi umirućeg Isusa. — Vitez u oklopu kleči pred Propetim u lijepoj šumi, a Isus s križa ga s desnom rukom grli. (Po legendi iz srednjeg vijeka). — Ispod Raspetoga teče izvor voda, od koje piju jeleni. (Afresko beuronske škole, po staroj kršćanskoj tradiciji, u Montecassinu). — Marija Magdalena kleči i plače raspletenih kosa i grli križ Spasitelja. (I to je novija invencija). — Oko Propetoga su sveci iz raznih vremena, osobe raznog staleža, vojnici, bolesnici, redovnici i t. d.

Od propeća iz srednjeg vijeka mogu se preporučiti ona od Murilla, Valasqueza, Van Dycka, Iv. Bellinia, Rubensa, Rembrandta, Luke Cranach-a, Bassana, Dürera i dr., a iz našega doba slike Fugela, Feuersteina, Munkaczya, nekoje skulpture našega Meštrovića i t. d.

D. Krsto Stošić.

Liturgijska literatura

Relig. prof. Ferdo Hefler: **Liturgijska čitanka za stručne produžne škole,** II. izdanje. Zagreb 1936.

Naš uvaženi katehetski stručnjak, učeni profesor Hefler, uz druge svoje vrsne stručne radnje katehetskog smjera, izdao je također gornji liturgijski udžbenik za stručne produžne škole. Prema zaključku I. Bečkog međunarodnog kongresa od g. 1912. priredio ga je kronološki i to ne sistematski nego, kako kažu, feljtonistički, induktivno, gradéći na učenikovu iskustvu.

Prednost i odlika ovog udžbenika stoji u tomu što je naš katehetski majstor, uočivši svrhu, sve tako udesio da bude knjiga zaista podesna i vrlo korisna. Takva i jest i to s ovih razloga: Djelce je sastavljeno kao čitanka u obliku štiva lakim stilom, lijepim jezikom, u kratko, sažeto ali sočno i zanimljivo, tako da će đaci višim zanimanjem, jačom voljom rado učiti i svladati cijelo gradivo. Sistematski obrađena liturgika ne bi tako povoljno djelovala, jer bi učenicima — naučnicima šegrtima — bila teška te je ne bi dovoljnim zanimanjem pratili uzevši u obzir njihovo raspoloženje i životne prilike. Kronološki pak raspored liturgijskog učiva je veoma podesan, svakako zorniji, jer će učenici pratiti s interesom predavanje o predmetu, koji se razvija tog vremena u crkvi i tako proživljujući jednu školsku godinu sa sv. Crkvom, uvode se u praktični njezin život. Svako štivo, reći ću, svaka jedinica je napisana zgodnom pripravom, raširena i obrađena živo, poletno, uz zgodne primjere, povjesne podatke, tako da đak i nehoteć, kao usput, ipak nauči i upozna crkvena sv. vremena, sv. mjesta, sv. djela (obrede) i napokon sve crkvene stvari i njezin život. Ova popularna liturgika ne potiče đake samo da nauče suhoparno razna crkvena djela i stvari nego, što je mnogo važnije, ulijeva u mlade duše ljubav prema Crkvi, potiče ih na molitvu, primanje sakramenata, pohađanje crkve i nastoji da je poštuju kao brižnu majku za naše spasenje.

Još nešto! Naročito je potrebno istaknuti, kako kroz cijelu čitanku provejava auktorova namjera, da đaci u njoj nađu vrlo korisnih naputaka za vjerski i moralni život, jer ih zgodno upućuje u vjerske istine i moralne zasade. Svako štivo je kratka propovijed, prava meditacija, koja ulijeva u mlada srca Boga i njegovu sv. Crkvu. U kratko: učenici stiču čisti pojam, što ga vjernik mora imati o Crkvi i katol. životu te čuju kako moraju živjeti da postignu život vječni. I to sve u samih 86 stranica!

Ova zgodna praktična čitanka dobro će doći vjeroučiteljima osnovnih i građanskih škola kao što i svima dušobrižnicima kao priručna knjiga pri sastavljanju katekeza. Vrlo bi koristilo, kada bi župnici u svojoj pastvi — mutatis mutandis — obradili cijelo gradivo kroz jednu godinu kao propisanu katekizaciju za blagdane, spajajuć do potrebe dvije jedinice u jednu ili proširujuć koje štivo, prema prilikama i potrebi. Tako bi se djeca i odrasli uputili u crkvenu liturgiju i shvaćanjem pratili sve crkvene čine i time se navikli osjećati s Crkvom. Da je g. auktor dodao nekoliko slika, mnogo bi koristilo, naročito za gradske đake, dok za varošice i sela na okupu, nije baš potrebno, jer su tu djeca bliža svojoj crkvi. — Čitanka je zaista savremena, kad se je kod nas razmahao liturgijski pokret, pa je i zato toplo pozdravljamo i preporučamo. Š.

A. Croegaert: **Les rites et les prières du Saint Sacrifice de la Messe I.** La Messe des Catecumènes — fr. belg. 30. Bonne Presse, Averbode Belg.).

Zgodan priručnik za vjeroučitelje i vođe vjerskih udruženja. Lakim načinom ne gubeći se suvislim i dugim raspravljanjem tu su prikazani obredi sv. Mise, njihov historijat i značenje.

Johannes Pinsk: **Die Sakramentale Welt** (Ecclesia Orans, 21. sv.) Freiburg i. Br. 1938, Herder. 12° (XIV. + 214 str.).

Uz kratki uvod knjiga je razdijeljena u tri dijela. U uvodu nam pisac govori o sakramentima i sakramentalnom svijetu uopće. U prvom dijelu je govor o temeljima sakramentalnog svijeta, u drugom o izgrađivanju toga svijeta i napokon o načinu i putu do spasenja vječnoga. Knjiga nam otkriva kršćanski pogled na svijet i življenje hoteći čovjeka produhoviti i uzdignuti njegov pogled i misli k nadnaravnom, od kojega je svijet daleko odstupio. Cijena knjizi u platnu uvez. 3.80 RM.

Razne vijesti

Bratovštine i liturgija

Crkvena udruženja, poznata pod imenom »bratovštine« (confraternitas, schuola) utemeljena su odavna. Osim humanitarnog i socijalnog programa, one su imale u prvom redu liturgijski cilj: uzveličati liturgiju, navlastito kult presv. Euharistije i sudjelovati u crkvenim procesijama u slikovitim nošnjama, sa zastavama i svijećama. Još u mnogim našim dalmatinskim gradovima »bratimi« pružaju pravu tipičnost i karakteristiku procesijama, tako da se bez njih ne mogu zamisliti. O bratovštinama se mnogo napisalo. Sada se smatra, da su se one pojavile u X. vijeku. Njihov razvitak bio je u XI. v., a cvjetale su u 12. i 13. stoljeću. Čuveni historičar Pastor veoma hvali djelovanje bratovština u srednjem vijeku i za renesanse, navađajući dokumentirano koliko su one moralno i materijalno podizale pučanstvo. Osnivale su bolnice, banke, unaprijeđivale zanatstvo i umjetnost, podizale sjaj i ljepotu liturgije. Svaki grad u Dalmaciji posjedovao je više bratovština po uzoru gradova s druge strane Jadrana. Tako je n. pr. sam Trogir imao 18 bratovština, a najstarije su bile kožara i ribara. Bratovština je zapravo udruženje svjetovnjaka (lajika) sakupljenih u svrhu molitve i bogoštovlja, te ima juridičku osobu, posjeduje zajednička dobra i imanja, kanonički je utemeljena i organizirana autonomno, ali je podvrgnuta crkvenim i civilnim vlastima. U zadnjim vijekovima bratovštine su svugdje počele nazadovati uslijed postepenog lajiciziranja društva i osiromašenja. Ima već više decenija da se u crkvenim časopisima raznih zemalja piše o problemu bratovština. Dali one odgovaraju svojem cilju? Dali ih treba dokinuti, odnosno reformirati? Kod nas je isti problem. Što bi trebalo učiniti, da bratovštine odgovaraju svojoj pravoj svrsi? Danas mnoge bratovštine služe samo kod sprovoda bratima, ali što čine za žive bratime? Neke služe samo za paradu, a katolički smisao života daleko je od njih. Ovaj problem zamislio je mnoge crkvene krugove. Tako u Italiji počelo se sa reformom bratovština, odnosno ide se za tim da ih se preporodi. U tu svrhu održan je prošloga travnja u mjestu Martina Franka (kod grada Taranto) prvi talijanski nacionalni kongres bratovština iz svih gradova Italije. Uspjeh je bio neočekivan. Cijeli talijanski episkopat pozdravio je inicijativu i poslao svoje delegate. Sv. O. Papa pozdravio je i blagoslovio kongres. Konačno su donesene rezolucije, da se bratovštine preporode i da u smislu novog crkvenog zakonika »budu zaista služile kao ures bogoslužja« i da se natječu u liturgijskom preporodu modernog vremena.

Kult Sv. Kvirina sisačkog biskupa

U drevnoj kršćanskoj starini bio je veoma čašćen Sv. Kvirin, mučenik i biskup Siska (Siscia u rimskoj Panoniji). Prije provale barbara kršćani Siska prenijeli su moći prvog panonskog mučenika u Rim. Bile su položene u bazilici Sv. Sebastijana (izvan gradskih zidina, kod istoimenih katakomba) na mjestu zvanom »Platonia« gdje su za neko vrijeme bile položene moći Sv. Petra i Sv. Pavla. Iz tog mjesta prenio je moći

Sv. Kvirina papa Inocent II. u crkvu Svete Marije in Transtevere, gdje se i danas nalaze u Konfesiji iste crkve skupa sa moćima papa: Sv. Kornelija i Sv. Kalista. Svake godine na Mali Uskrs (Dominica in Albis) izložene su moći Sv. Kvirina na štovanje vjernika. Sv. Kvirin bio je mučen g. 303 kod Sabarie Auguste (danas Szombathely u Ugarskoj). Odmah poslije milanskog edikta kršćani sagradiše u počast sisačkog biskupa u blizini mjesta njegovog mučeništva veliku baziliku, dugu 56 metara. Bazilika je bila od barbara porušena. Tek lanjske godine nađene su ruševine poslije 16 stoljeća zaborava. Salezijanci, koji su se nedavno uselili u Szombathely, sagradili su novu krasnu crkvu u starokršćanskom stilu u počast Sv. Kvirinu i tako obnovili kult ovog starog i slavnog sveca iz Siska. Jedan dio moćiju Sv. Kvirina nalazio se u Milanu, pa je milanski nadbiskup kardinal Schuster darovao Salezijancima jednu relikviju za posvetu glavnog oltara.

Mali kler u Njemačkoj

U njemačkom časopisu »Seelsorge« izašao je obrednik, kako se primaju i blagosivlju dječaci, koji služe u crkvi, koji sačinjavaju tako zvani »mali kler«. Obrednik je nastao u župskoj crkvi Sv. Gereona u Koelnu, a odatle se širi po Njemačkoj. Župnik obavlja obred, a prisustvuju svi župljani u svrhu, da se kod katoličkih roditelja probudi želja da svoju djecu radosno šalju u crkvu, da služe Kristu kod oltara. Obred je veoma dirljiv. Izmjenično pjevaju župnik i dječaci psalme, koji uzveličaju ljepotu i sjaj hrama Božjega, a zatim ih župnik posebnim govorom stavlja pod zaštitu Majke Božje. Dječaci zatim pjevaju pohvale Bogorodici. Iza toga župnik svečano predaje talar, košuljicu, kadionik, škropilo, križ, misal, zvonce, lađicu tamnjana i svijeće svakom pojedinom dječaku s odnosnim riječima. Dječaci obučeni odlaze na posebna sjedala i pjevaju psalam »triju dječaka«. Slijedi procesija sa Svetotajstvom. Poslije procesije cijela župa moli za male klerike, a ovi opet za roditelje i za župljane, te za mlade svećenike. Svečanost se svršava sa pjevanjem »Christus vincit« i sa slavljenjem zvona.

Katolička Akcija i Liturgija

Više se puta opazilo u raznim krajevima, da članovi Katoličke Akcije traže za sebe neke posebne funkcije, sv. mise i pričesti za vlastita društva u posebnim satovima, te neke svoje privatne pobožnosti. To izgleda, kao da se ovi nekako žele razlikovati od drugih župljana, pa neki traže i zasebna mjesta u crkvi. Opaža se neka tendencija župe u župi. Ove nepravilnosti svratile su na sebi pažnju pozvanih crkvenih krugova u Belgiji. Crkvena sinoda u Malinesu i kardinal Van Roey upozorili su članove Katoličke Akcije da u prvom redu budu dobri župljani, te da aktivno sudjeluju u svim župskim liturgijskim funkcijama, upravo ondje gdje sudjeluju većinom svi župljani, a oni neka pruže drugima dobar primjer. Članovi Kat. Akcije neka propagiraju župsku nedjeljnu misu, koja je simbol skupštine čitave kršćanske općine. Ne samo djeca, već i odrasli neka nauče služiti sv. misu, da se ne misli kao da je služenje sv. mise neka vrst igre za djecu. Neka se osjeti muževan, ozbiljan, dostojanstven karakter crkvenih funkcija. Neka po mogućnosti članovi Kat. Akcije slušaju baš župsku misu, radije nego koju drugu i neka svećeniku odgovaraju s pjevanjem. Preko župske mise neka se pričeste. Neka članovi Kat. Akcije obavljaju vjenčanja s sv. misom i pričesti. Kod vjenčanja, krštenja, sprovoda i zadušnica svojih drugova neka sudjeluju kolektivnije. Neka se članovi Katoličke Akcije čuvaju, da ne unašaju u crkvene svečanosti nikakvi profani ili građanski karakter. Neka rade na tome, da crkvena svečanost bude uistinu crkvena, da se ne bi niti najmanje opazilo, kao da se isključuje bilo koji župljanin zbog razlike

socijalne klase. Tim će se izbjegnuti svaki prigovor psihološke naravi, koje mnoge odvraća od crkve. A što je najviše, neće se lagati riječima, koje se izriču, jer je Liturgija za svakoga. Ove rezolucije donesene su na flamanskom liturgijskom tjednu u premonstratenskoj opatiji u Tongerloo u Belgiji.

V. Internacijonalni kongres Krista Kralja

drži se u Ljubljani od 25 do 30 srpnja tek. god. Tema kongresa je: »Imperativ vremena: kršćanska obnova«.

Izložba religijozne umjetnosti u Zagrebu

Društvo hrvatske umjetnosti u Zagrebu sprema se da pod pokroviteljstvom hrvatskog metropolite Dra Stepinca ondje organizira izložbu cjelokupne hrvatske religijozne umjetnosti s područja Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Bosne i Hercegovine, Srijema, Vojvodine i Istre od starokršćaskih vremena do danas.

GLASOVI ŠTAMPE O KNJIZI: »SVETI BENEDIKT I NJEGOVO DJELO«

Uredništvo »**Katoličke Riječi**« — **Split**, br. 18. god. V. od 4 V tek. god. piše: ... »U njoj su nam dali svoje priloge prvi naši i strani stručnjaci za povijest i djelovanje benediktinskog reda. Sadržajem obuhvaća sve što treba znati o utemeljitelju reda sv. Benedikta kao i o samom redu benediktinaca. To su vrlo dobro prikazali majstorski članci oo. Vykoukala i Heufeldera. Članci Monsgra Pušića i Msgra Butorca prikazuju značenje benediktinaca na mnogim poljima njihove djelatnosti, u svijetu i kod nas. Dostojno im se pridružuju prikazi Dra Katića, D. Žanka, Dra Delalle. Poznato je da su benediktinci imali vrlo veliko značenje u našoj najstarijoj crkvenoj povijesti, književnosti i umjetnosti. O tome su napisali Dr. Dabinović, Dr. Karaman, Don Ante Petravić i Don Mate Klarić vrlo uspjele članke. O današnjim nastojanjima benediktinaca izvješćuje o. Mlekuž, A. Vidaković, Z. Žanko i Dr. Delalle. — Sva hrvatska, dnevna i periodična, štampa donijela je pohvalne prikaze o djelu koje zaslužuje svaku pohvalu. Ono služi kao najbolja obrana kulturne djelatnosti Crkve, pogotovo velikih zasluga naših benediktinaca za vjerski i kulturni život hrvatskog naroda. — Zato je potrebno da ga svi, koje zanima crkvena i naša kulturna prošlost što prije nabave.«

»**Hrvatski Narod** — **Zagreb** 1939 br. 13 od 5 V pod naslovom: Benediktinska kultura u Hrvatskoj g. D. Ž. piše između ostaloga: »Skoro u času, kada smo sasvim zaboravili našu staru benediktinsku kulturu u Hrvatskoj i kada smo prepustili vremenu, da izbriše i posljednje tragove nekad slavnih žarišta, pače mnogo stoljeća jedinih žarišta naše zapadnjačke kulturnosti, javlja se čitav jedan pokret, religiozno nadahnut, dubok i realizatorski ozbiljan, koji hoće da obnovi i tu našu staru, autentično hrvatsku i univerzalnu religiozno-kulturnu benediktinsku tradiciju. Iz toga pokreta, koji se zove liturgijski izašla je ideja o obnovi benediktinskoga reda: prvi hrvatski Benediktinci se već spremaju.

Kao uvod u opću psihološko-narodnu pripravu u ostvarenje ove velike zamisli, izdala je liturgijska revija »Život s Crkvom«, koju izdaje »Zvijezda Mora« na Hvaru posebni broj posvećen »Benediktincima i njihovom djelu«, specijalno u Hrvatskoj. To je zamašno djelo od preko 150 stranica, vrijedno opće pažnje ne samo kao solidan prilog našoj oskudnoj religioznoj literaturi nego i kao mali zbornik historijsko-kulturnih problema u Hrvatskoj u vezi sa našim Benediktincima.«

Knjiga »Sv. Benedikt i njegovo djelo« naručuje se kod knjižnice »Zvijezda Mora« — Hvar (br. čeka 32.193). Cijena Din. 15.—, za đake Din. 10.—

CRKVENI KALENDAR

Nedjelja 2 VII: **NEDJELJA V. PO DUHOVIMA. — Pohod Bl. Djevice Marije.** Ruho b i j e l o. Dvostruko II. reda.
Ponedjeljak 3 VII: **Sv. Lav II.**, papa i prizn. B i j e l o. Poludvostruko.
Utorak 4 VII: **VI. dan u osmini sv. Petra i Pavla.** C r v e n o. Poludv.
Srijeda 5 VII: **Sv. Ćiril i Metod**, bisk. i prizn. B i j e l o. Dvostr. II. r.
Četvrtak 6 VII: **Osmina sv. Petra i Pavla.** C r v e n o. Dvostruko.
Petak 7 VII: **Petak V. nedjelje po Duhovima.** Z e l e n o. Jednost.
Subota 8 VII: **Sv. Elizabeta**, udovica. B i j e l o. Poludvostruko.

Nedjelja 9 VII: **NEDJELJA VI. PO DUHOVIMA.** Z e l e n o. Poludv.
Ponedjeljak 10 VII: **Sedmero sv. braće mučenika i sv. Rufina i Sekunda**, djev. i muč. C r v e n o. Poludvostruko.
Utorak 11 VII: **Sv. Pijo I.**, papa i mučenik. C r v e n o. Jednost.
Srijeda 12 VII: **Sv. Ivan Gvalberto**, opat. B i j e l o. Dvostruko.
Četvrtak 13 VII: **Sv. Anaklet**, papa i mučenik. C r v e n o. Poludv.
Petak 14 VII: **Sv. Bonaventura**, bisk. i crkv. naučit. B i j e l o. Poludv.
Subota 15 VII: **Sv. Henrik**, car priznavalac. B i j e l o. Poludvostruko.

Nedjelja 16 VII: **NEDJELJA VII. PO DUHOVIMA.** Z e l e n o. Poludv.
Ponedjeljak 17 VII: **Sv. Aleksije**, prizn. B i j e l o. Poludvostruko.
Utorak 18 VII: **Sv. Kamilo de Lellis**, priznav. B i j e l o. Dvostruko.
Srijeda 19 VII: **Sv. Vinko Paulski**, priznavalac. B i j e l o. Dvostruko.
Četvrtak 20 VII: **Sv. Jeronim Emiliani**, prizn. B i j e l o. Dvostruko.
Petak 21 VII: **Sv. Prakseda**, djevica. B i j e l o. Jednostavno.
Subota 22 VII: **Sv. Marija Magdalena**, pokornica. B i j e l o. Dvostr.

Nedjelja 23 VII: **NEDJELJA VIII. PO DUHOVIMA.** Z e l e n o. Poludv.
Ponedjeljak 24 VII: **Navečerje sv. Jakova**, apost. **L j u b i č. Jednost.**
Utorak 25 VII: **Sv. Jakov**, apostol. C r v e n o. Dvostruko II. reda.
Srijeda 26 VII: **Sv. Ana**, majka Bl. Dj. Marije. B i j e l o. Dvostr. II. r.
Četvrtak 27 VII: **Sv. Pantaleon**, mučenik. C r v e n o. Jednostavno.
Petak 28 VII: **Sv. Nazarije i drugovi**, muč. C r v e n o. Poludvostruko.
Subota 29 VII: **Sv. Marta**, djevica. B i j e l o. Poludvostruko.

Nedjelja 30 VII: **NEDJELJA IX. PO DUHOVIMA.** Z e l e n o. Poludv.
Ponedjeljak 31 VII: **Sv. Ignacije**, priznavalac. B i j e l o. Dvostruko.
Utorak 1 VIII: **Sv. Petar u okovima.** B i j e l o. Dvostruko.
Srijeda 2 VIII: **Sv. Alfonso M. Liguori**, prizn. B i j e l o. Dvostruko.
Četvrtak 3 VIII: **Našašće sv. Stjepana**, prvomuč. C r v e n o. Poludv.
Petak 4 VIII: **Sv. Dominik**, priznavalac. B i j e l o. Dvostruko.
Subota 5 VIII: **Posveta bazilike M. B. Snježne.** B i j e l o. Dvostruko.